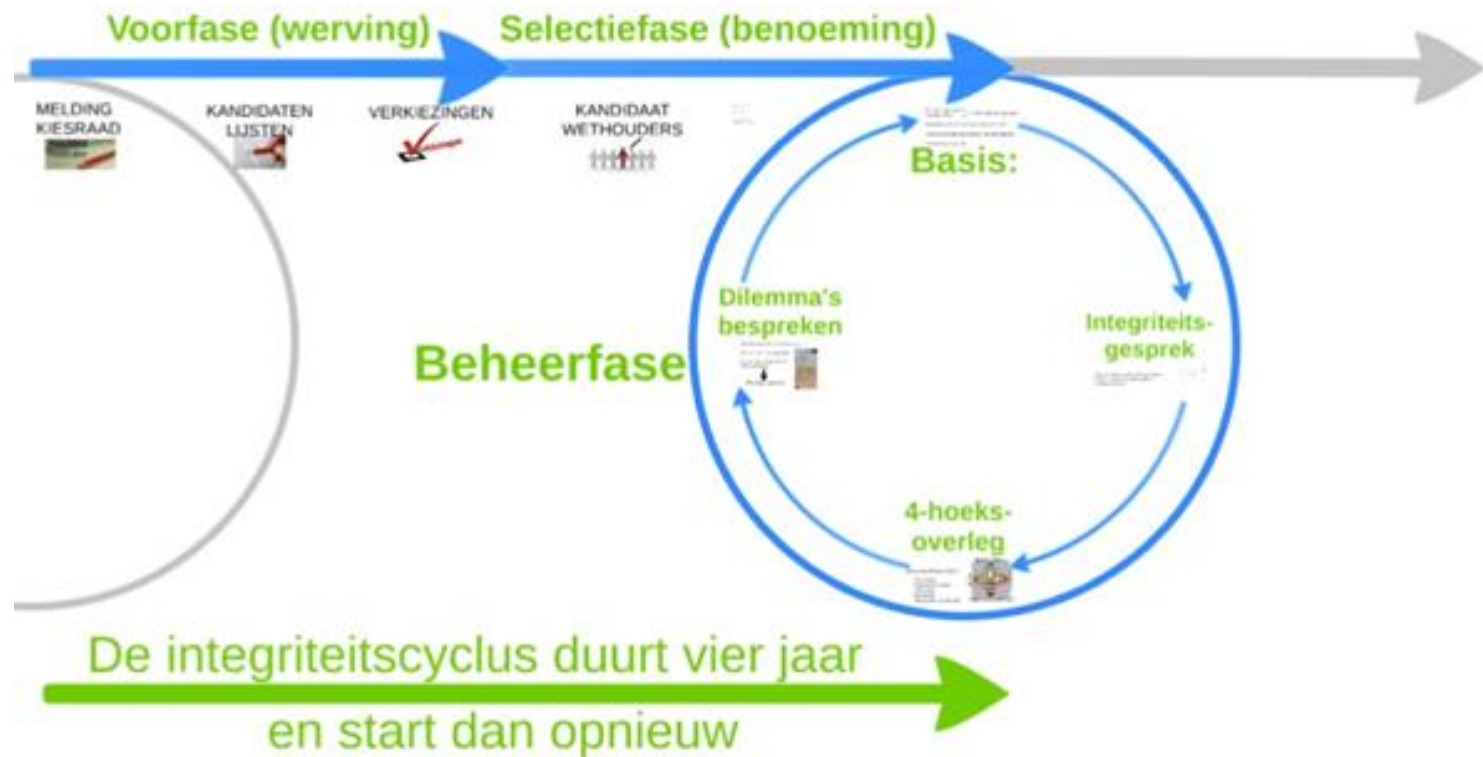

Bestuurlijke Integriteitscyclus gemeente Zwijndrecht

Integriteitscyclus Politieke Ambtsdragers

Inhoud

.....	1
Inleiding	3
1 De pijlers onder de Zwijndrechtse integriteitscyclus	5
De integriteitscoördinator (IC).....	5
Actuele wet en regelgeving	5
Jaarlijkse dilemmatraining(en)	5
De driehoeksoverleg met getrainde VPI's.....	6
Frequent 4-hoeksoverleg.....	6
Open aanspreekcultuur	6
2 De integriteitscyclus	7
De wervingsfase.....	7
De selectiefase.....	8
Kandidaat raadsleden	8
Kandidaat wethouders	8
De beheerfase.....	9
Integriteitsagenda Gemeente Zwijndrecht:	10
Belangrijke telefoonnummers:.....	12
Bijlage 1 Stroomschema Integriteitsgesprek/spiegelgesprek.....	13

Inleiding

Binnen gemeenteland is er al jaren aandacht voor de integriteit van de ambtelijke organisatie. Nederland behoort al jaren tot de top van meest integere overheden maar toch is er wel wat aan de hand. Nederland heeft namelijk ook te maken met ondermijning en drugscriminaliteit op grote schaal. Nederland heeft de twijfelachtige eer om als grootste exporteur van ecstasy bekend te staan. En met de productie/distributie van drugs hoort ook de vermenging van de onderwereld met de bovenwereld. Mensen die (financieel) kwetsbaar zijn, zijn een willig slachtoffer van criminelen. Ons sociaal beleid, maatschappelijke ontwikkeling, ondermijning en integriteit zijn allen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarmee staat automatisch de integriteit van het bestuur en de ambtelijke organisatie onder druk.. NU meer dan ooit is aandacht voor integriteit een must!

Het besef integer te zijn is geen rustig bezit, maar een permanente opgave¹.

“Anders dan vertrouwen kun je integriteit niet winnen of krijgen, enkel verliezen. Iets dat is ‘aangeraakt’ kan nooit meer ‘onaangeraakt’ zijn. Ook al is de twijfel of schijn onterecht, de ‘kreukels’ blijven zichtbaar en vormen een blijvend onderdeel van de identiteit.”² De recente ontwikkelingen in de politiek zijn daar een goed voorbeeld van.

Regelmatig komen in het land, integriteitsdilemma's of integriteitsschendingen aan het licht. Raadsleden en of bestuurders die bewust of onbewust onderdeel worden van een integriteitskwestie. De gevolgen van zo'n kwestie zijn groot. Dat geldt niet alleen voor de persoon in kwestie maar ook voor het aanzien van de lokale politiek en de lokale overheid. De vraag rijst in hoeverre deze risico's vooraf bekend hadden kunnen zijn als er voldoende aandacht voor integriteit was geweest tijdens de hele periode waarin iemand politiek bestuurlijk actief is. In de periode van aanstelling, tijdens het werk en ook bij (on)vrijwillig vertrek/ontslag.

Voor veel zaken was wellicht een betere oplossing gevonden als de politieke ambtsdrager vooraf hierop gewezen was. Door regelmatig gesprekken te houden over dergelijke zaken had een escalatie misschien eveneens voorkomen kunnen worden.

Incidenten op integriteitsgebied, zeker die waarbij de politieke ambtsdrager uiteindelijk moet vertrekken, of publiek in diskrediet wordt gebracht, zorgen ervoor dat de integriteit van de betrokken bestuurder, de politieke partij, het bestuursorgaan, de organisatie en de politiek in zijn geheel wordt aangetast.

¹ Uit: Grijs, onderzoek naar achtergronden en risicofactoren bestuurlijke integriteit.

² Uit: Grijs, onderzoek naar achtergronden en risicofactoren bestuurlijke integriteit.

De gemeente Zwijndrecht heeft om die reden ervoor gekozen een bestuurlijke integriteitscyclus op te zetten om dergelijke incidenten zoveel mogelijk te voorkomen.

Deze notitie geeft inzicht in de wijze waarop de gemeente Zwijndrecht deze cyclus heeft opgezet.

We geven met de integriteitscyclus, inhoud aan integriteit zoals we dat in Zwijndrecht voor ogen hebben. Integriteit als gezamenlijke verantwoordelijkheid waarover op regelmatige wijze gesprek plaatsvindt en mensen dilemma's met elkaar durven delen.

Dit beleidsstuk is een levend document waarbij we de inhoud actueel en toepasbaar houden.

Integriteit dat doen we samen!

Dédée Voogd-Ruisch
Integriteitscoördinator en vertrouwenspersoon

Gemeente Zwijndrecht, 2021

1 De pijlers onder de Zwijndrechtse integriteitscyclus

De gemeente Zwijndrecht heeft haar integriteitsbeleid opgezet rondom een 6-tal pijlers. Op deze pijlers is de cyclus van de gemeente gestoeld.

- Een integriteitcoördinator voor de gehele organisatie (ambtelijk en bestuurlijk)
- Altijd inzicht in alle (wettelijke) actuele regelgeving, verordeningen en moresprudentie
- Training morele oordeelsvorming voor alle politieke ambtsdragers
- De driehoek als geschoolde VPI (vertrouwenspersoon integriteit)³
- Het 4-hoeksoverleg.
- Open aanspreekcultuur en morele fitheid

De integriteitscoördinator (IC)

De burgemeester heeft de wettelijke taak gekregen om de bestuurlijke integriteit te bevorderen. Deze taak is sinds 1 februari 2016 verankerd in artikel 170 lid 2 van de Gemeentewet. Voor deze taak is het belangrijk dat de burgemeester een onafhankelijk adviseur heeft die hem/ haar bij deze taak terzijde staat. Dit is de integriteitscoördinator.

Deze functionaris is samen met de burgemeester, de secretaris en de griffier verantwoordelijk voor de coördinatie en de uitvoering van de integriteitscyclus. De integriteitscoördinator heeft bij voorkeur een onafhankelijke positie waardoor deze functionaris voor zijn/haar werkzaamheden onafhankelijk en gevraagd en ongevraagd kan en mag adviseren.

Actuele wet en regelgeving

De bestuurders (en hun ondersteuners) hebben 24/7 inzicht in de geldende wet en regelgeving. De verordeningen worden zo nodig geactualiseerd op basis van nieuwe wet en regelgeving. De gemeente Zwijndrecht ontwikkelt haar eigen **moresprudentie**. Hoe worden regels binnen de gemeente uitgelegd en hebben we met elkaar een antwoord gevonden op een dilemma. Deze ervaringen met elkaar delen zorgt ervoor dat ook in een nieuwe politieke periode de mores niet opnieuw hoeven worden uitgevonden. Verder is het jaarverslag integriteit een belangrijke graadmeter hoe het in de praktijk met de organisatie en de bestuurders gaat.

Jaarlijkse dilemmatraining(en)

Alle bestuurders van de gemeente, worden op initiatief van de burgemeester jaarlijks getraind in morele oordeelsvorming. Hiertoe heeft de gemeente een praktische kaartendoos 'IntegriTIJD' en een spel 'Integriteit op de

³ De opleiding van de driehoek heeft door inwerken, werkdruk en corona op dit moment nog niet plaatsgevonden.

Kaart' met toegankelijke en reële dilemma's uit de praktijk ontworpen. Het doel van de jaarlijkse training is om op basis van actuele en/of fictieve casussen tot een moreel juist oordeel te komen. Vooral door dergelijke gesprekken regelmatig te voeren, wordt de drempel om eigen actuele dilemma's te delen steeds lager. Door casussen in een groep te bespreken zorgen we ervoor dat een dilemma van meerdere kanten bekeken wordt.

De gemeente Zwijndrecht gebruikt hiervoor de methode van morele oordeelsvorming waarbij op basis van argumenten (beginselargumenten (rechten, afspraken), gevolgargumenten (belangen en wensen) en non-argumenten (smoesjes).

De driehoeksoverleg met getrainde VPI's

De functie van de driehoek is om afstemming te vinden in het samenspel binnen de gemeente en daarbuiten. Daarbij hoort volgens Zwijndrecht ook zeker het samenspel als het gaat om integriteit. De secretaris en de griffier hebben beiden de opleiding tot vertrouwenspersoon integriteit gevolgd om de raadsleden en de collegeleden zo goed mogelijk bij te kunnen staan⁴.

Frequent 4-hoeksoverleg

Eens per maand is de integriteitscoördinator aanwezig bij het overleg tussen burgemeester, secretaris en griffier. Daarmee is er een **vierhoeksoverleg**.

Het doel van dit 4-hoeksoverleg is het uitwisselen van signalen en het bespreken van casussen (op bestuurlijk niveau). Op deze manier houden we elkaar scherp, gaan we op dezelfde manier met zaken om en kunnen we mogelijk dilemma's tijdig signaleren. Ook mogelijke of gewenste beleidswijzigingen worden tijdens dit overleg besproken. Het is een soort integriteitsbeleidsteam die vooraf signaleert en bij voorvallen ook acteert. We trekken daarbij gezamenlijk op en laten ons hierbij indien gewenst intern of extern adviseren.

Open aanspreekcultuur

De pijlers rusten naast de fysieke kant zeker ook de op de cultuurkant van de organisatie. Dit betekent dat bestuurders open moeten staan voor essentiële vragen over hun eigen rol; Wie ben ik (privé en als bestuurder), Wie wil ik zijn? Geef ik voldoende ruimte aan andere om afwijkende standpunten te hebben? Hoe kan ik mijn invloed als bestuurder aanwenden voor een betere aanspreekcultuur. De integriteitscoördinator heeft ieder kwartaal overleg met alle leden van het college om het gesprek over integriteit te blijven voeren en waar nodig hulp en advies te geven. Bij aanvang van een nieuwe raadsperiode wordt samen met de raad en het college naar de mogelijkheden bekeken om deze aanspreekcultuur te bevorderen.

⁴ Dit heeft door inwerken, werkdruk en de coronacrisis nog niet plaatsgevonden.

2 De integriteitscyclus

De gemeente Zwijndrecht heeft een cyclus ontwikkeld waarmee er permanente aandacht is voor integriteit. Er zijn drie fasen⁵ te onderkennen in de cyclus.

- *De wervingsfase:* In deze fase vindt de afweging plaats of een kandidaat bestuurder⁶ zich kandidaat stelt. Daarnaast besluit in deze fase het partijbestuur van de decentrale politieke partij over de inrichting van zijn werving- en selectieproces.
- *De selectiefase:* In deze fase worden kandidaat raadsleden geselecteerd en op de kieslijst geplaatst. Vervolgens worden zij al dan niet gekozen en geïnstalleerd. Ook worden kandidaat wethouders geselecteerd en voorgedragen en benoemd.
- *De beheerfase:* Deze fase vangt aan nadat de bestuurders⁷ zijn benoemd in hun ambt.

De wervingsfase

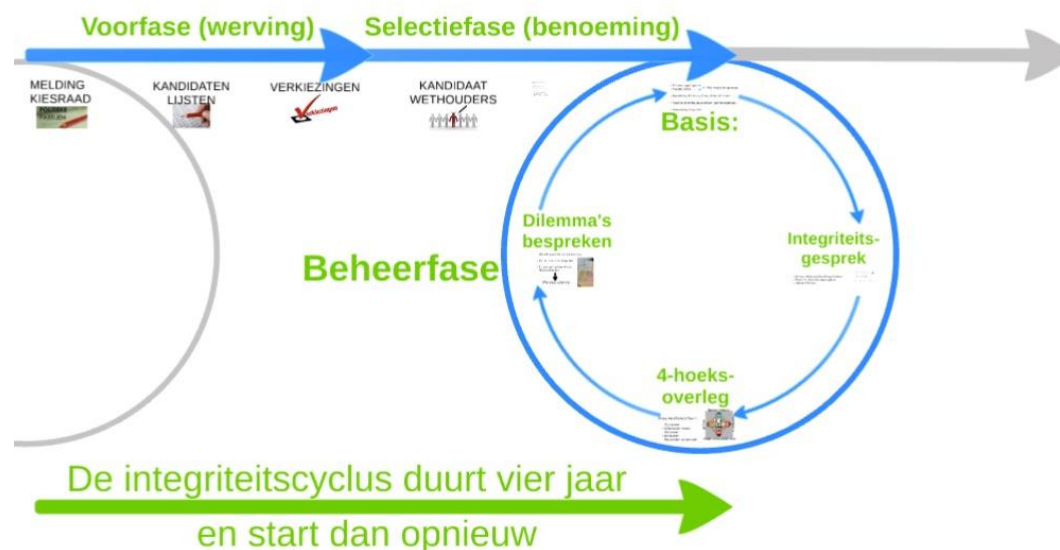
Rol politiek: verantwoordelijk

Rol gemeente: informeren/adviseren

De politieke partij is de eerst verantwoordelijke voor haar (kandidaat)raadsleden. Zij beoordeelt of kandidaat-raadsleden op de kandidatenlijst komen. Als gemeente zijn we in deze fase ondersteunend aan de politieke partijen. De politieke partijen krijgen van ons de handreiking Integriteitstoetsing kandidaten voor decentrale politieke partijen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de integriteitsvragenlijst van de gemeente Zwijndrecht (bijlage bij deze integriteitscyclus).

Daarnaast geven we de politieke partij algemene informatie over integriteit en zaken waarop de politieke partij zou kunnen letten bij de selectie van geschikte kandidaten.

Integriteitscyclus Politieke Ambtsdragers

⁵ In navolging van de Handreiking Integriteitstoetsing kandidaten voor decentrale politieke partijen.

⁶ Dit kan zowel een kandidaat raadslid als een kandidaat wethouder zijn.

⁷ Zowel de raadsleden als de collegeleden

Denk daarbij ook aan informatie over ondermijning waarbij de criminele wereld zich met de wereld van de politieke ambtsdrager en de politieke partij vermengt. Voorafgaand aan de verkiezingen organiseren we vanuit de gemeente in samenwerking met ProDemos ook informatiebijeenkomsten: 'Politiek Actief'.

De selectiefase

Rol politiek: verantwoordelijk

Rol gemeente: adviseren (zo nodig op individueel niveau)

Kandidaat raadsleden

In deze fase geeft de gemeente voorlichting over de verantwoordelijkheid en de verwachtingen van een toekomstig bestuurder. Er is een voorlichtingsbijeenkomst voor alle aspirant-raadsleden. Tijdens deze bijeenkomst worden voorkomende dilemma's besproken, werken we aan een open aanspreekcultuur, geven we uitleg over de integriteitscyclus en de werkwijze van de integriteitscoördinator.

Uiteraard kunnen we tijdens deze fase op verzoek van de politieke partij meekijken en/of adviseren over individuele personen / casussen.

Vanuit de gemeente worden alleen kandidaat-wethouders 'gecheckt'. De verantwoordelijkheid voor de 'check' van kandidaat-raadsleden of kandidaten voor de kieslijst ligt bij de politieke partij zelf. Vanuit de gemeente adviseren wij de politieke partijen om een VOG op te vragen voor alle kandidaat raadsleden en met de kandidaat de Zwijndrechtse integriteitsvragenlijst door te nemen.

Kandidaat wethouders

Nadat de raad is gevormd volgt de periode om te komen tot een collegevorming.

In sommige gemeenten wordt al dan niet uitgevoerd door een extern bedrijf een vorm van een integriteitscheck gehouden. Een moment waarop een oordeel wordt gevormd over de geschiktheid van een kandidaat. In Zwijndrecht spreken wij liever over een **integriteitsgesprek of spiegelgesprek**. Een gesprek, op basis van de reeds genoemde vragenlijst, over mogelijke risico's betreffende het verleden, het heden en de toekomst van de kandidaat maar ook diens omgeving! Dit gesprek wordt gevoerd door de burgemeester en de integriteitscoördinator. De burgemeester is hiertoe door de gemeenteraad gemandateerd,

Het draait vooral om het voeren van het gesprek, het benoemen van mogelijke risico's en dilemma's en het vinden van een mogelijke oplossing voor geconstateerde dilemma's. De samenleving is zo complex dat het niet gaat om 'wel of niet geschikt'. Juist mensen die actief in de samenleving staan, lopen meer risico. Maatschappelijke betrokkenheid is juist zo ontzettend belangrijk bij een kandidaat-bestuurder, maar het maakt de kandidaat-bestuurder dus ook kwetsbaar.

Indien uit de vragenlijst en bijlagen en/of het integriteitsgesprek blijkt dat er zich serieuze risico's voortdoen bij benoeming van de kandidaat of er een verschil van mening is tussen de kandidaat en de burgemeester, kan de burgemeester, al dan niet op advies van de integriteitscoördinator, besluiten alsnog door een externe partij een onderzoek uit te laten voeren.

Op basis van het gesprek en het schriftelijk advies worden de belangrijkste conclusies ten aanzien van de benoeming van een kandidaat/de kandidaten gedeeld met de commissie geloofsbrieven. Vervolgens is het aan de commissie geloofsbrieven om op basis van deze conclusies de raad te adviseren over de benoembaarheid van de kandidaat-bestuurder.

Indien noodzakelijk ontvangt de commissie, met instemming van de kandidaat, alle achterliggende stukken. Het is uiteindelijk de gemeenteraad die de kandidaat-wethouders ook daadwerkelijk benoemt.

Het stroomschema van dit proces is als [bijlage 1](#) bijgevoegd.

De beheerfase

Rol politiek: verantwoordelijk

Rol gemeente: verantwoordelijk

In deze fase komt de verantwoordelijkheid voor de bestuurlijke integriteit niet alleen meer bij de politieke partij te liggen.

Maar integriteit is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het individu, de fractie, de burgemeester maar ook het college en de gemeenteraad.

Integriteit is niet zuiver een persoonlijke aangelegenheid, maar vooral ook een gedeelde verantwoordelijkheid.

Het individu is niet altijd in staat te waarnemen wat de buitenwereld ziet of denkt te zien. Juist daarom moeten we elkaar scherp houden, ogen en oren openhouden en elkaar aanspreken en wijzen op blinde vlekken. Het gaat om het organiseren van kritisch vermogen. Dit doen we onder andere aan de hand van dilemmakaarten integriteit politieke ambtsdragers 'IntegriTIJD!' van de gemeente Zwijndrecht en het bordspel 'Integriteit op de Kaart' van de Drechtsteden.

Bij de start van een nieuwe gemeenteraad vindt een uitgebreide workshop morele oordeelsvorming plaats. Daarna vindt jaarlijks een follow-up plaats waarbij aan de hand van zoveel mogelijk actuele dilemma's een dilemmagesprek gevoerd wordt.

Integriteitsagenda Gemeente Zwijndrecht:

Het is een gezamenlijk verantwoordelijkheid van zowel de gemeentelijke organisatie als de politieke partij om de integriteitsagenda te vullen en integriteit als onderwerp regelmatig te agenderen.

De integriteitsagenda van de gemeente Zwijndrecht is weergegeven in de navolgende tabel. Daarbij moet worden opgemerkt dat nadere invulling gedurende het jaar plaatsvindt, zoals bijvoorbeeld de aanvullende workshops tijdens de beheerfase. We adviseren de politieke partijen van harte om ten behoeve van hun eigen partij ook een eigen integriteitsagenda op te stellen.

Datum/fase	aanleiding	activiteit
Wervingsfase Voorlichtings- bijeenkom- sten	Aanloop naar verkiezingen	Integreren van integriteit in cursus Politiek Actief. - Op positieve manier wijzen op mogelijke risico's en veranderende rol in de maatschappij bij plaatsing op kieslijst/benoeming tot raadslid. - Fictieve dilemma's bespreken Verantwoordelijkheid & organisatie: gemeente
Selectiefase	Aanmelding van politieke partijen voor deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen.	Na aanmelding aanschrijven van alle politieke partijen die deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. - Uitnodigen van de voorzitters van de selectiecommissies voor gesprek over integriteit en de integriteit van de kandidaten voor de kieslijst. Waar kunnen ze op letten, hoe voer je een dergelijk gesprek, wat zijn mogelijke dilemma's waar je tegenaan kunt lopen - Beschikbaar stellen van de nota integriteitscyclus + handreiking ministerie⁸. - Integriteitscoördinator en griffier op achtergrond als vraagbaak Verantwoordelijkheid: politieke partij. Organisatie: gemeente
Selectiefase	Verschijnen van kieslijsten	Uitnodigen van alle mensen op de kieslijst voor bijeenkomst integriteit - Wijzen op veranderende rol - Regelgeving op het gebied van integriteit - Hoe om te gaan met belangenverstrengeling - Wat te doen als je door iemand wordt benaderd over de gemeente - Wat is er nog meer belangrijk (sociale media) - Fictieve dilemma's bespreken

⁸ Handreiking Integriteitstoetsing kandidaten voor decentrale politieke partijen

		Verantwoordelijkheid: kandidaten. Organisatie: gemeente (griffier met Integriteitscoördinator)
	Gemeenteraadsverkiezingen	
Selectiefase	Onderzoek benoeming	De commissie geloofsbrieven onderzoekt of er op grond van de wet gronden zijn op basis waarvan een kandidaat-raadslid niet benoemd kan worden.
Benoeming raadsleden	Beëdiging raadsleden	Eed: verklaring of belofte, toezending actuele regelgeving en gedragscode. Verantwoordelijkheid & organisatie: griffie/gemeente
Selectiefase	Politieke partijen gaan op zoek naar kandidaat wethouders	Beschikbaar stellen van de integriteitscyclus + handreiking ministerie aan politieke partijen zodat zij zelf voorafgaand het gesprek met hun kandidaten aan kunnen gaan Verantwoordelijkheid: politieke partijen. Organisatie: Gemeente
Selectiefase	Voordracht kandidaat-wethouders	Aanschrijven van de kandidaat-wethouders met de vragenlijst, afspraak maken voor het gesprek en het aanleveren van de overige informatie zoals VOG, CV en diploma's. Verantwoordelijkheid & organisatie: gemeente
Selectiefase	Integriteitsgesprek / spiegelgesprek	Inplannen van de gesprekken (burgemeester en integriteitscoördinator) Vragenlijst en dilemma's bespreken Verantwoordelijkheid & organisatie: gemeente
Selectiefase	Onderzoek benoeming	De commissie geloofsbrieven onderzoekt of er op grond van de wet gronden zijn op basis waarvan een kandidaat-bestuurder niet benoemd kan worden. Deze commissie buigt zich eveneens over de conclusies van het rapport van de burgemeester/integriteitscoördinator betreffende de mogelijke risico's die aan de benoeming van de kandidaat-bestuurder kleven en welke mogelijk maatregelen genomen kunnen worden. Verantwoordelijkheid: commissie geloofsbrieven
Benoeming bestuurders	Benoeming/beëdiging wethouders	Eed: verklaring of belofte, toezending actuele regelgeving en gedragscode Verantwoordelijkheid & organisatie: gemeente
Beheerfase z.s.m. na benoeming	Workshop morele oordeelsvorming nieuw college en nieuwe raad	Gezamenlijke workshop morele oordeelsvorming met nieuwe raad en nieuw college. Dilemma's bespreken Verantwoordelijkheid & organisatie: gemeente

	Continu proces⁹	
Beheerfase	Opfrisworkshop Morele oordeelsvorming dilemmagesprek jaarlijks zowel voor raad als college	Dilemma's bespreken Verantwoordelijkheid & organisatie: burgemeester, secretaris, griffier en integriteitscoördinator
Beheerfase	Beschikbaarheid vertrouwenspersonen	Verantwoordelijkheid & organisatie: gemeente
Beheerfase	Integriteitsgesprek / spiegelgesprek wethouders, burgemeester, secretaris en griffier	Verantwoordelijkheid & organisatie: burgemeester en integriteitscoördinator
beheerfase	Jaarverslag integriteit	Verantwoordelijkheid & organisatie: integriteitscoördinator
beheerfase	Integriteit gerelateerde workshops en cursussen	Verantwoordelijkheid & organisatie: secretaris, griffier en integriteitscoördinator
Beheerfase	Integriteitsgesprekken op jaarbasis	Verantwoordelijkheid: ieder

Belangrijke telefoonnummers:

Naam	Functie	Telefoonnummer
Irene Odinot	Griffier	06-40712384
Dédée Voogd-Ruisch	Integriteitscoördinator / VPO&I	(078) 770 37 16 / 06 343 005 86

⁹ Het is eveneens aan de politieke partij en de leden van de partij om integriteit onderling te blijven bespreken en zaken aan te kaarten waar dilemma's over bestaan. Integriteit blijft ook altijd een persoonlijke verantwoordelijkheid.

Bijlage 1 Stroomschema Integriteitsgesprek/spiegelgesprek

